

NED. MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE.

STENOGRAFISCH VERSLAG

van de ZEVENDE JAARVERGADERING (negende
Algemeene Vergadering) van de MAATSCHAPPIJ
TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE,
te Maastricht op 24 en 25 Juni 1921.

VOORTZETTING DER VERGADERING

op Zaterdag 25 Juni, 10 uur v.m.

De Voorzitter, de Heer v. Hasselt: Ik heropen de vergadering en stel eerst aan de orde enkele punten van het programma welke niet van zeer groote beteekenis zijn.

Ik geef met Uwe toestemming allereerst mijzelf het woord voor:

g. Verslag van de Commissie van Bijstand aan het Hoofdbestuur tot uitgifte van het Tandheelkundig Jaarboekje.

Het verslag van de redactiecommissie van het Tandheelkundig jaarboekje 1921 is wederom kort. Van het jaarboekje werden gedrukt 460 exemplaren, waarvan ruim 300 werden verzonden aan leden der Maatschappij terwijl 69 boekjes werden verkocht à f 2.50. In afwijking met het vorige jaar werd ditmaal door Uw hoofdbestuur toegestaan 60 gebonden exemplaren gratis af te staan aan de Tandheelkundige Studentenvereniging John Tomes om deze tegemoet te komen bij de uitgifte der almanak. Dat slechts zestig exemplaren toegezonden werden, vindt zijn oorzaak daarin dat bij de jongere jaars weinig belangstelling voor het boekje bleek te bestaan. De kosten bedroegen f 154.80, welk bedrag wij van den hoofdbestuurder-penningmeester terug ontvingen.

De rekening en verantwoording luidt dus:

Verkoop 69 boekjes	1921	f 172.50
	1920	- 70.—
	1919	- 73.22
	1918	- 111.73½
	1917	- 102.70

Advertenties	1921	f 1000.—
„	1920	- 1150.—
„	1919	- 840.35
„	1918	- 764.36½
„	1917	- 487.50

Totaal ingekomen f 1172.50

Rekening van Boekhoven	1921	f 817.40
„ „ „	1920	- 759.40
„ „ „	1919	- 686.—
„ „ „	1918	- 761.25
„ „ „	1917	- 683.—
Onkosten	1921	- 154.18

Totaal uitgaven f 971.58

Rest batig saldo na in rekening gebracht te hebben de ontvangen rente en de uitgaven aan incassokosten f 204.46.

Overzicht jaargangen 1917 tot en met 1921:

1e jaargang	nadeelig	saldo	f 277.87½
2e „	batig	„	- 108.09½
3e „	„	„	- 148.71
4e „	„	„	- 359.55
5e „	„	„	- 204.46

Volgens besluit der vergadering zijn f 204.46 vermeerderd met het batig saldo der 4e jaargang (359.55+50.—) f 409.55 totaal f 614.01 overgebracht op de exploitatierekening van het jaarboekje 1922.

Heeft iemand hieromtrent iets op te merken?

De heer **Holthaus**: M. de V. Wat zijn nu de plannen voor het volgende jaar?

De Voorzitter: Die vraag zal ik aan de orde stellen.
Mag ik vragen of dit verslag wordt goedgekeurd?
Het verslag wordt door de vergadering goedgekeurd.

De Voorzitter: Misschien is het goed, dat ik den Secretaris het woord geef voor het lezen van verslagen, die zoo laat zijn ingekomen, dat zij niet meer konden worden afgedrukt.

h. Verslag van de Bibliotheek- en Museum-Commissie.

De heer Koldewijn: In de eerste plaats wil ik meedeelen, dat er twee verslagen zijn ingekomen van de Bibliotheek- en Museum-Commissie. Dat zal U bevreemden, maar dit komt omdat de secretaris van de genoemde commissie binnen het jaar is afgetreden en toch een deel van zijn werkzaamheden heeft willen boekstaven.

Het eerste verslag is van den heer Duyvensz en luidt:

Gedurende het jaar loopende van Januari 1920 tot 1 Januari 1921 heeft de Bibliotheek- en Museum-Commissie geen enkel maal behoeven te vergaderen, daar alle aangelegenheden schriftelijk konden worden afgedaan.

Voor de Bibliotheek zijn geschenken ontvangen van de collega's Musaph, Reicher Knapper en Otté. Vooral het geschenk van den heer Otté met bijna 90 nummers is een zeer belangrijke aanwinst geweest. Het aantal nummers der bibliotheek steeg daardoor tot 754.

Het Museum ontvingt slechts één geschenk van den heer Musaph, waardoor het aantal nummers tot 74 klom.

De heer Lind zoowel als de bibliothecaris traden uit de Commissie.

Gedurende de jaren, dat ik als bibliothecaris werkzaam was is door de Commissie de „Lijst van boeken op tandheelkundig gebied aanwezig in openbare Nederlandsche bibliotheken” uitgegeven en zijn alle nummers welke inkwamen op kaartstelsel gebracht en wel: 1e volgens het nummer waarop de geschenken inkwamen, 2e volgens de schrijvers, 3e volgens de boekentitels en 4e volgens de onderwerpen gerangschikt, zoodat dit werk zich thans over een paar duizend kaarten uitstrekt.

Moge het mijn opvolger gegeven zijn de bibliotheek en het Museum der Maatschappij tot groote bloei te brengen.

De Voorzitter: Heeft de vergadering iets op te merken of te vragen naar aanleiding van het verslag van den heer Duyvensz?

Zoo niet, dan is dit voor kennisgeving onder dankzegging aan den heer Duyvensz voor zijn vele bemoeiingen in deze, aangenomen.
(Applaus)

De heer K o l d e w i j n: Het verslag van den heer De Jonge Cohen luidt als volgt:

In het verslag onzer commissie, dat wij U door bijzondere omstandigheden eerst heden kunnen aanbieden, kunnen wij ons vrijwel bepalen tot een uiteenzetting van ons werkprogram.

Onze commissie werd in den aanvang van het jaar 1921 gereconstitueerd; door de ontslagname van de heeren Duyvensz en Lind ontstonden er twee vacatures, welke door de benoeming van de heeren Dr. H. Kattenburg en ondergeteekende werd aangevuld.

Den 26en Februari in vergadering tezamen gekomen, besloot onze commissie, in de allereerste plaats de vraag te beantwoorden, op welke wijze wij in de toekomst bibliotheek en museum dienden te beheeren. Eenstemmig kwamen wij tot de volgende slotsom: willen wij inderdaad de bibliotheek maken tot een bruikbaar instrument, dan is persoonlijke steun onzer medeleden alléén — hoezeer ook gewenscht, ja zelfs noodzakelijk — onvoldoende. In de allereerste plaats zullen wij moeten kunnen rekenen op den financieelen steun onzer Maatschappij: deze zal ons in staat moeten stellen, om die boeken en tijdschriften aan te koopen, waarvan het bezit ons noodzakelijk voorkomt. Het is duidelijk, dat wij in deze gaarne zooveel mogelijk rekening zullen houden met de wenschen, uitgesproken door onze leden — voor wie toch in de allereerste plaats de inhoud van onze bibliotheek bestemd is. In het bijzonder hoopt onze Commissie op deze dien collega's van dienst te kunnen zijn, die lust gevoelen een bepaald onderwerp in studie te nemen, resp. een bepaald onderzoek te verrichten.

Voor al in de toekomst hopen wij op deze wijze nuttig werk te kunnen verrichten t.b.v. onze collega's.

Wat den verderen uitbouw van onze bibliotheek betreft, verdient nog een tweetal gelukkige omstandigheden vermelding; vooreerst werd ons de voormalige bibliotheek van het N. T. G. toegezegd, een aanbod, dat wij dankbaar aanvaardden; daarenboven verklaarde collega Van der Molen zich bereid onze bibliotheek in zijn kliniek onder te brengen. Voor al voor deze bereidverklaring zijn wij zeer erkentelijk.

Want al zullen wij om technische redenen geen onmiddellijk gebruik kunnen maken van de geboden gastvrijheid, voor de toekomst schijnt ons het kliniekgebouw van collega van der Molen een bij uitstek geschikt verblijf voor onze boekenschat. Daarenboven zoude verdere uitbreiding van onze bibliotheek in overleg met collega Van der Molen kunnen geschieden, wien, zijn wij goed ingelicht, van de zijde van den G. G. D. een subsidie zoude worden toegestaan tot het aanschaffen van boeken.

Nog stellen wij ons voor, om, ook door uitleening der aanwezige boeken — voor zoover dit voornemen althans practisch uitvoerbaar

blijkt — onze bibliotheek zooveel mogelijk aan haar doel te doen beantwoorden.

Nadere bijzonderheden omtrent een en ander hopen wij U te zijner tijd te doen toekomen.

Ook voor het Museum gelooven wij bij collega Van der Molen een goed onderdak te hebben gevonden.

Uiteraard zal de verdere ontwikkeling hiervan moeilijker zijn en dus langzamer vorderen.

Maar niettemin nemen wij gaarne deze gelegenheid te baat om èn voor bibliotheek én voor Museum onzen collega's te vragen om hunne moreele en materieele steun — onmisbaar, wil een volgend jaarverslag van de uitvoering onzer plannen gewagen.

De Voorzitter: Ik dank den secretaris voor de voorlezing en den heer De Jonge Cohen voor zijn verslag en de stappen, die de commissie heeft gedaan om het museum en de bibliotheek aan hun doel te doen beantwoorden. Wat den laatsten zin van het verslag betreft wil ik die gaarne extra in de aandacht van de leden aanbevelen om boeken of voorwerpen, die voor het museum van interesse kunnen zijn toch vooral te verzamelen en aan een van de heeren van de commissie op te zenden. Wanneer ieder collega zich even moeite geeft in zijn studeerkamer of boekenkast rond te kijken, zal hij zeker iets vinden dat hij missen kan en dat voor andere collega's van waarde kan zijn. Doe dat op een goeden dag en bedenk de Bibliotheek- en Museum-Commissie.

Wanneer niemand verder het woord verlangt, dan wordt dit verslag onder dankbetuiging aan de commissie voor kennisgeving aangenomen.

d. Verslag van de Ziekenfondscommissie (Zie bijlage 5).

De Voorzitter: De leden hebben dit verslag van den secretaris Brockman kunnen lezen en hebben zeker ook in hun ooren geknoopt de verschillende wenschelijkheden en opmerkingen, die de Commissie daarin uit en die ons allen aangaan d.w.z. ik maak U attent op de alinea:

De Commissie is een zuiver adviseerend lichaam; zij wordt in elke Afdeling vertegenwoordigd door een zoogenaamd corresponderend lid. De Commissie houdt geregeld voeling met hare corresponderende leden en deze kunnen gerekend worden volkomen op de hoogte te zijn met zaken, waarover advies moet worden uitgebracht. Heeft eenig lid van de Maatschappij dus iets te vragen, dan wende het zich steeds tot het corresponderende lid van zijn afdeling. Heeft het

omgekeerd iets mede te deelen, het Ziekenfondswezen rakende, het schrijven aan het corresponderende lid der afdeling. Heeft het corresponderende lid echter gegevens noodig dan verzuime geen enkel lid deze gegevens zoo ruim mogelijk te verstrekken. Alleen, wanneer op het bovenstaande acht wordt geslagen, kan de commissie vruchtbaar en snel werken.

Ik haal deze woorden aan opdat zij goed in Uw geheugen mogen blijven, omdat zij voor de werkzaamheden van de commissie van veel belang zijn. Er zit denzelfden gedachtengang in als bij de Commissie B. O. U. T. Alle leden moeten eenigszins weten hoe de organisatie is van de verschillende takken van dienst. Dat is de manier om niet veel stagnatie te krijgen en werk te laden op de schouders van mensen die er niets mee te maken hebben, terwijl wij betere resultaten bereiken. Daarom onderstreep ik die woorden en wil ik ook nog onderstrepen wat gezegd wordt van den juridisch adviseur n.l.:

De rechtskundige adviseur der Maatschappij heeft met raad en daad onze commissie ter zijde gestaan, is thans ter bevoegde plaatse doende, om het ontwerp van wet op de Ziekenverzorging zoodanig gewijzigd en aangevuld te krijgen, dat alle wenschen der Maatschappij bevrediging vinden.. Dat hij hierin volkomen en spoedig slage!

Ik haal dit aan omdat ik persoonlijk weet, dat onze adviseur met deze zaak veel werk heeft gehad, ook met de commissie B. O. U. T. Nu de Commissie voor het Ziekenfondswezen zelf daarop komt, lijkt het mij gepast dit even te onderstrepen en daarmee den rechtskundig adviseur een kleine hulde te brengen voor zijne werkzaamheden. (Applaus)

Mij is nog opgevallen het compliment, dat de Commissie maakt aan het actieve corresponderend lid van Gelderland, den heer De Cock Rouaan en dat zij haar hooge tevredenheid uitspreekt over andere afdelingen, maar dat er toch nog enkele zijn, die wel eens wat beter en vlotter en intensiever zouden kunnen werken. Ik hoop, dat ook die correspondenten dat in hun ooren zullen knooien; vooral Zuid-Holland, heb ik tot mijn schaamte gezien, is nog erg achterstallig gebleven. Wij zullen trachten daarin verbetering te krijgen.

De heer Van der Linden: M. de V. In het verslag vindt U opgenomen, dat ook bij de spoorwegziekenfondsen naar verbetering wordt gestreefd van hulp voor de patiënten en verbetering van honoreering van den tandarts-medewerker. Ik kan mededeelen, dat sinds dit rapport is opgemaakt, die gewenschte verbetering is tot stand gekomen. Ik moet alleen de opmerking maken, dat er staat „spoorwegziekenfondsen”. Daaronder ressorteeren vele fondsen die niet tot mijn correspondentschap behooren. Er bestaat bij de spoorwegen een groot

ziekenfonds voor het heele land, maar daarnaast een van de centrale werkplaatsen, dat een afzonderlijk lichaam vormt. 1 Januari kom ik bij het groote fonds. Het H. B. had nog geen sanctie verleend aan die nieuwe regeling, maar de Ziekenfondscommissie heeft reeds gunstig geadviseerd. Ik als correspondent heb ook gunstig geadviseerd aan den voorzitter van de Vereeniging van Nederlandsche Spoorwegtandartsen. Dat klimt dus op en deze regeling zal dus algemeene goedkeuring vinden. De wenschen zijn niet geheel en al voldaan, maar het is zoo nabij de grenzen gesteld door de Maatschappij, dat alle personen, die er mee te maken hebben deze regeling voorloopig moesten goedkeuren.

Ik wil van deze gelegenheid even gebruik maken om het bestaansrecht van de Vereeniging van Nederlandsche Spoorwegtandartsen in het licht te stellen, omdat er veel gecritiseerd is. Maar ik ben als voorzitter van de vereeniging overtuigd geworden, dat het niet anders kan en dat het een afzonderlijk lichaam moet zijn, dat nauw samenhangt met de Maatschappij, waarbij ik alle pogingen in het werk zal stellen om die banden nauwer toe te halen. Maar de omstandigheid, dat er in die Vereeniging ook leden zijn, die geen lid zijn van de Maatschappij, maakt het een beetje moeilijk, of onmogelijk, die vereeniging een onderdeel van de Mij. te laten vormen, terwijl toch interne belangen nergens beter kunnen worden behartigd dan in de Vereeniging, waarvoor de leden van de Maatschappij geen belangstelling zouden hebben.

De Voorzitter: Ik dank den heer Van der Linden voor zijn uiteenzetting. Wat die laatste opmerking betreft, ben ik overtuigd, dat zoolang U voorzitter, de vereeniging zal handelen in den geest van de Maatschappij en wij dus gerust kunnen wezen.

De heer Boelaars: M. de V. Ik lees in het rapport, dat de afdeling Zuid-Nederland bij hare leden zeer weinig medewerking ondervindt. Ik vind die uitdrukking wel een beetje kras. Ik weet niet hoe de commissie daaraan komt. Maar als er weinig medewerking is, dan komt dat omdat de organisatie van het ziekenfondswezen in kleine provinciesteden niet zoo gemakkelijk is. In Amsterdam is de zaak geheel op de leest geschoeid als de commissie wenscht, maar het is niet gemakkelijk dit in een kleine stad te bereiken. Ik zou willen vragen hoe de Commissie er toe gekomen is te zeggen, dat Zuid-Nederland weinig medewerking verleent. Tot nu toe is in de afdeling Zuid-Nederland niet over die ziekenfondskwestie gesproken.

De heer Spoorenberg: M. de V. Ik geloof, dat ik eenige

opheldering kan geven. De bedoeling is dat de secretaris van de Ziekenfondscommissie heeft willen zeggen, dat verschillende leden van de afdeeling Zuid-Nederland zoo weinig blijken te geven van belangstelling en zoo weinig antwoorden op vragen. Nu komt daarbij, dat zij doordien het zoo'n uitgebreide afdeeling is, weinig voeling kunnen houden met de rest en ieder voor zich moet opknappen wat op te knappen valt. Nu zal ik niet zeggen, dat men bij gemeentebesturen heel weinig kans op succes heeft, maar de meeste hebben geen geld om zich met ziekenfondsen voor tandartsen te bemoeien. De ziekenfondsen, die bestaan, hoofdzakelijk bij de verschillende fabrieken, geven de Maatschappij niet genoeg gelegenheid om contact te krijgen daarmee. In zoverre is de belangstelling voor tandheelkunde gering. Nu hebben zij de laatste weken volgens wensch van den heer Bruske een conferentie gehad met de fabrieksdirecteuren om te vertellen wat de Maatschappij voor had met het personeel, maar geen een die ook maar gekikt heeft om erop in te gaan bij de tegenwoordige malaise; zij willen eerst afwachten hetgeen komen zal.

De heer Sanders: M. de V. Een kleine opmerking. Ik meende uit de woorden van den heer Spoorenberg te hebben begrepen, dat hij verwachtte dat in Zuid-Nederland weinig steun van de gemeentelijke autoriteiten zou zijn te verkrijgen voor tandheelkundige hulp. Iets dergelijks meende ik te verstaan. Ik wil naar aanleiding daarvan opmerken nu wij in besloten vergadering zijn, dat gisteravond na de ontvangst ten stadhuize de joviale gemeentesecretaris mij geheel particulier tot twee- driemaal toe, geheel uit eigen beweging, zeide dat wij vooral bij onze vergadering erom zouden denken, dat de tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenenden behoorlijk werd verzorgd en dat hij er zooveel heil in zag en zoo sterk de noodzakelijkheid voelde, dat hij mij bij het afgaan van de trap mij nog eens zeide: „denkt U erom, dat vooral goed wordt gesproken dat de tandheelkundige verzorging voor het volk ter dege onder de oogen wordt gezien, want daaraan zit naar mijn leekenmeening zeer veel vast”.

De Voorzitter: U hebt hem toch van antwoord gediend?

De heer Sanders: Zeker, naar mijn beste weten.

De Voorzitter: En onder zijn aandacht gebracht, dat het 't hoofdstreven is van de Maatschappij om te zorgen dat juist alle maatregelen die wij nemen, getroffen worden met het oog op het welzijn van de tandheelkundige verzorging van het volk in den meest uitgebreiden zin van het woord?

De heer Sanders: M. de V. Ik heb den secretaris ingelicht, dat wij sedert 20 jaar doende zijn de tandheekkundige hulp voor on- en minvermogenden te propageeren, maar dat wij tot nu toe bij zoo weinig gemeentebesturen gehoor konden vinden en wij ons des te meer verheugden dat in den laatsten tijd sommige gemeentebesturen dien weg op willen en dat het mij buitengewoon genoeg deed, dat ook het gemeentebestuur van Maastricht blijk gaf uit eigen beweging zoo veel voor deze zaak te voelen.

De heer Spoorenberg: M. de V. De bedoeling is niet geweest iets hatelijks te zeggen tegenover de gemeentebesturen. Intgendeel, zij waren welwillend. Maar zij hebben niets gedaan, vooral in kleinere plaatsen. Maastricht is de eenige groote plaats in het Zuiden waar iets in die richting wordt gedaan, maar hetgeen voor politiepersoneel en de gemeentereiniging wordt gedaan is zeer gering.

De heer Bruske: M. de V. Een klein antwoord op de vraag van den heer Boelaars. Het spreekt vanzelf, dat bij het opmaken van een verslag, wanneer men districtsgewijze rekenschap geeft van hetgeen er gebeurd is, er wel eens kleine onbillijkheden gebeuren. Wanneer een afdeling veel te weinig heeft gedaan in verhouding tot een andere soortgelijke, dan ziet men wel over het hoofd, dat hier of daar een collega toch wel wat heeft gedaan. Maar wanneer wij van het corresponderend lid hooren, dat de medewerking van de collega's in het algemeen te wenschen overlaat, dan dienen wij dat te boeken, om aldus aan te sporen tot betere medewerking. Wanneer wij het Zuiden niet vriendelijk hebben bedacht, dan kan ik ook vermelden, dat dit nog wel een enkele maal bij anderen ook is voorgekomen. De heer Smit n.l. heeft in Vlaardingen resultaten bereikt, maar hij heeft een vrij scherpen brief geschreven dat wij dat niet vermeld hebben. Maar het ontgaat ons wel eens, dat een enkele hier of daar iets heeft bereikt, als het voornaamste deel van het district in zoo sterke mate is achtergebleven.

Ik wil even een wenk geven. Het is ons plan het H. B. binnenkort voor te stellen de hoofdzetel van de commissie, die in Amsterdam is gevestigd, te verplaatsen naar Zuid-Holland. Dan is de verantwoordelijkheid van de afdeling wat grooter en hopen wij, dat iets tot stand komt, want het is vooral noodig, dat de g. roote afdelingen het voorbeeld geven voor heel Nederland. Te meer is het noodig, dat die zetel in Den Haag is, omdat men daar het dichtst bij de Regeering is en de Minister in zijn naaste omgeving zijn licht kan opsteken. Als hij in Den Haag een dorre woestijn vindt, zal hij denken, dat er nergens een vruchtbare oase te vinden is. Daarom zullen wij over-

wegen die last van onze schouders af te wentelen op schouders waarop deze last beter kan rusten.

De Voorzitter: Op dit laatste behoeven wij niet direct in te gaan.

Mevrouw Prins: M. de V. Bij ons in Haarlem is die zaak ook hangende en Donderdag was er vergadering van het afdelingsbestuur met het Ziekenfondsbestuur. De groote moeilijkheid is echter, dat er voor de ziekenfondsen geen tandartsen te vinden zijn.

De heer Bruske: Dat verwondert mij zeer, omdat er is gezegd, dat er in Haarlem drie tandartsen daarvoor beschikbaar zijn.

Mevrouw Prins: Er is op dit oogenblik niemand beschikbaar. De heer Prins is overwerkt, zoodat op hem niet te rekenen valt. Het bestuur van het Ziekenfonds was een beetje kwaad en heeft gezegd, dat wij moesten zorgen, dat er tandartsen kwamen.

De heer Bruske: M. de V. Ik heb de vaste overtuiging, dat wanneer op behoorlijke wijze gezorgd wordt, dat gesolliciteerd kan worden, er wel tandartsen zijn die deze betrekking ambieeren.

Mevrouw Prins: Er is voorgesteld, dat het Ziekenfonds zou adverteeren en zichzelf zou voorzien.

De heer Bruske: In ons Tijdschrift kan een bericht dienaangaande opgenomen worden en dan zullen zich zeker tandartsen aanmelden. Het is een zaak van beleid van onzen kant het ziekenfonds in de hand te werken. Of het ziekenfonds dat weer terug gekaatst heeft gaat ons niet aan. Wanneer er behoefte is in deze richting kunnen wij in het Tijdschrift een bericht plaatsen waarin wij mededeelen, dat hier of daar tandartsen kunnen worden geplaatst. Wij moeten alleen weten, dat de voorwaarden gunstig zijn.

De heer Leendertz: Ik kan mij niet erg goed vereenigen met den blaam, die op Zuid-Nederland wordt geworpen. De Bredasche collega's zijn verbonden aan een ziekenfonds en hebben daarvoor sanctie gevraagd aan het H. B. Dus wel een bewijs, dat in die richting door ons iets is gedaan. Maar wij hebben van den heer Spoorenberg heel weinig vernomen. Op de vergadering, op welke hij verslag zou uitbrengen over de ziekenfondskwestie, was hij niet aanwezig; wij hebben dus te vergeefs op dit verslag gewacht, terwijl

ook schriftelijk de heer Spoorenberg ons niets heeft te kennen gegeven. Het zou mij spijten als de afdeling Zuid-Nederland, die altijd haar best heeft gedaan een goede afdeling te zijn van de Maatschappij, hier min of meer een blaam treft en ik zou willen, dat men in deze vergadering die blaam wegnam, voor zoover dit in het verslag is genoteerd.

De heer Spoorenberg: M. de V. De Bredasche collega's hebben een gunstige uitzondering gevormd. Die kwestie heeft slechts even een punt van bespreking in Amsterdam uitgemaakt, omdat dit Bredasche ziekenfonds gunstig heeft gewerkt.

Wat verder het verslag aangaat, dat heb ik schriftelijk in duplo ingediend.

De heer Bruske: Het is met dit verslag gegaan als met al de verslagen en jaarverslagen. Wij deelen mede, wat in het afgelopen jaar is voorgevallen. Op het oogenblik, dat onze ziekenfondscommissie werd gecontinueerd, heerschte er in het algemeen op ziekenfondsgebied een zeer slechte toestand in Nederland. Daarop maakt Breda een vrij gunstige uitzondering; daar is de toestand al vrij bevredigend. Wanneer wij nu over de gebeurtenissen van het jaar verslag geven, dan gaan wij niet opnieuw spreken over een toestand die het vorig jaar al gunstig was, want wij hebben het alleen over het werk van de verschillende afdelingen op ziekenfondsgebied *in het laatste jaar*. Wij kunnen zeggen, dat de toestand in Breda vrij bevredigend was, maar over het laatste jaar hadden wij niets te vermelden.

Ik hoop, dat dit misverstand thans uit den weg is geruimd. Wij waardeeren den toestand zooals deze in Breda is, maar wij hadden daarom trent niets te vermelden.

De heer Boelaars: M. de V. Ik geloof, dat de kwestie zoo is, dat men in de kleine provinciesteden niet weet hoe men de zaak moet aanpakken. Wanneer er veel tandartsen zijn, die als combinatie bij een ziekenfondsbestuur komen, zit er veel kracht achter hun optreden, maar in een kleine plaats moet dit één zijn, die zich ervoor spant, die praat met het ziekenfondsbestuur en dan hoort men: „dat kunnen wij niet doen, want dan moet de contributie verhoogd worden”. In Den Bosch is het zoo, dat tandartsen aan ziekenfondsen zijn verbonden en dat de huisarts eerst een briefje moet geven alvorens een extractie mag plaats vinden. Dat maakt de zaak moeilijk. Men moet dus aangeven op welke wijze men in de provinciesteden moet handelen.

De heer Bruske: Het blijkt meer en meer, dat het nuttig is

correspondeerende leden te hebben. De correspondeerende leden moeten de andere leden inlichten en wanneer de menschen iets willen weten en zij richten zich niet tot die menschen, maar komen hier klagen, dat er geen richtlijn is, dan is dat niet onze schuld. Als een van de heeren, die geroepen is om met de ziekenfondsen te spreken eens een vergadering van correspondeerende leden wil bijwonen, dan is daar niets tegen. Maar wij hebben een richtlijn en die wordt gebruikt. Maar als U niet naar collega Spoorenberg gaat en U vraagt niet of hij meegaat, dan blijft U op het standpunt staan waarop U stond en dan acht ik dat een funest standpunt.

Wat verder is meegedeeld omtrent het afgeven van een briefje door een medicus, een medicus heeft over onze wijze van behandelen niets te zeggen. Dat moet uitgeroeid worden; de tandheekkunde staat op zichzelf.

De heer Oostingh: M. de V. Ik geloof, dat dit laatste alleen een controle is op patiënten. Bij ons hebben wij precies hetzelfde. Er werd n.l. vroeger misbruik gemaakt van het ziekenfonds. Wanneer iemand van het ziekenfonds kwam, had hij een briefje van het fonds voor vrije hulp voor extractie. Men maakte daarvan schromelijk misbruik d.w.z. A gebruikte de quitantie-kaart van B en liet voor een paar kwartjes een kies trekken i.p.v. een paar gulden te betalen. Toen heeft het Ziekenfonds gezegd: de tandartsen weten niet of iemand lid is van een ziekenfonds en de huisarts kan dit wel controleren. Daarom moet hij eerst naar den huisarts en die geeft een bewijs, dat hij lid is van het ziekenfonds en daarna kan hij naar den tandarts gaan. Dat is geen controle op de werkzaamheden die de tandarts verricht maar alleen op de patienten. Dus vat de heer Bruske dit verkeerd op.

De heer Bruske: Ik vindt, dat een medicus geen administrateur is van een ziekenfonds. Wanneer hij tot zoodanige functie wordt gepromoveerd kan hij er misbruik van maken. Dat wordt gedaan en hij zal de autoriteit aannemen de promotor te zijn van tandartsen. Ik geloof, dat het beter is, dat de patiënten zich naar het bureau van het ziekenfonds begeven om zich te indentificeeren; door b.v. zijn handteekening te zetten mag verwacht worden dat hij dat niet voor anderen doet, anders is het een valsche handteekening. Zou een dergelijke controle in de groote ziekenfondsen in Amsterdam mogelijk zijn? Dat kan niet. Daar wordt een handteekening gezet. Wanneer men zoo weinig vertrouwen heeft wat komt er dan terecht van een overeenkomst waaronder men zijn handteekening zet? Het is niet noodig, dat de medicus zich erin mengt.

De heer Leendertz: M. de V. Wij hebben in Breda hetzelfde. Daar zorgt de huismedicus voor elke specialistische hulp en voel ik mij niet bezwaard dat de arts van het ziekenfonds mij een brief schrijft, evenmin als hij dat doet bij den oogarts. Hij verwijst elken patiënt naar den specialist en dat zijn wij ook en zoo wordt ons die brief verstrekt dat wij tandheekkundige hulp mogen verleen. Ik gevoel mij dus niet bezwaard, dat de medicus hier tusssenpersoon is.

De heer Bruske: Dat is iets anders. Wanneer de tandarts een specialistische opdracht krijgt van den medicus is het wat anders. Wij kennen dat systeem. Dat is eenvoudig de controle op den tandarts, terwijl het bij U niets is dan etiquette.

De Voorzitter: Ik vind het zeer aangenaam, dat op die manier verschillende vragen worden gedaan. De bedoeling van dergelijke jaarverslagen is niet alleen ons strikt te bepalen tot de letters en zinnen, die daarin staan, maar wel degelijk om gebruik te maken van deze eens in het jaar voorkomende gelegenheid om wat meer inlichtingen te krijgen van de meest bevoegde personen in ons midden omtrent de onderwerpen, die voor ons allen van het grootste belang zijn. Daarom laat ik U uitspreken. Ons deskundig lid in het Hoofdbestuur geeft daarop antwoord zooveel hij kan. De leden moeten begrijpen, dat het niet noodig is zich strikt te bepalen tot jaarverslagen, maar dat zij gebruik moeten maken van de gelegenheid hun licht op te steken, wat anders niet gemakkelijk voorkomt.

Heeft nog iemand iets te vragen? Dan dank ik U en dank ook de commissie voor de ziekenfondsen, vooral den secretaris voor zijn uitvoerig jaarverslag. Wij hopen, dat volgende jaarverslagen een prettiger klank mogen hebben en er een groote geest van medewerking uit mag spreken.

e. Verslag van de Ziektewetcommissie.

De Voorzitter: Hierbij is geen bijlage. Kan de heer Frank misschien verslag uitbrengen?

De heer L. Frank: Ik meen, dat de secretaris van de commissie schriftelijk verslag heeft uitgebracht. Misschien weet de secretaris van het H. B. er iets van.

De heer Koldewijn: Er is inderdaad een heel kort epistel ingekomen gistermiddag, dat als volgt luidt:

Het jaarverslag onzer commissie, dat ik U door bijzondere omstandigheden eerst heden kan aanbieden, kan kort zijn. De eigenaardige samenstelling onzer commissie, waarvan twee leden tevens deel uitmaakten van de commissie voor ziekenfondswezen enz. maakte het mogelijk en wenschelijk, de voornaamste aangelegenheden in overleg met voornoemde zustercommissie te behandelen. Wij meenen dus, te kunnen volstaan met verwijzing naar het jaarverslag dier commissie.

Slechts zij nog vermeld, dat wij eenige malen met onzen juridischen adviseur confereerden en dat de heer Pitsch ontslag nam als lid-secretaris en door ondergeteekende werd opgevolgd.

Get. Th. E. de Jonge Cohen.

De Voorzitter: Ik dank U voor dit zeer korte verslag. Het zal zeker weinig aanleiding geven tot bespreking.

Indien niemand het woord verlangt stel ik voor dit voor kennisgeving aan te nemen.

Aldus wordt besloten.

f. *Verslag van de Militaire Commissie. (Bijlage VI).*

De heer Boelaars: M. de V. Ik kan nog steeds niet de juiste grens trekken tusschen beperkte hulp voor miliciens en uitgebreide hulp voor beroepsmilitairen. Ik ben zelf 2½ jaar met de militairen bezig, maar wat nu juist bedoeld wordt, wil er bij mij niet in.

De heer Holthaus: Ik geloof, dat het vrij nauwkeurig is omschreven in de aanwijzing voor de tandartsen.

De heer Boelaars: Ik heb het besproken met personen van den Geneeskundigen Dienst, maar ook deze wisten mij niet terecht te wijzen.

De Voorzitter: Ik veronderstel, dat de heer Boelaars wil weten welke categorieën militairen precies bedoeld zijn.

De heer Boelaars: Neen. Uitgebreide hulp aan beroepsmilitairen is mij duidelijk. Maar wat is de bedoeling van beperkte hulp aan miliciens?

De Voorzitter: Is U in twijfel wat verstaan wordt onder „beperkte hulp“?

De heer Boelaars: Ja, daar gaat het om.

De heer Holthaus: M. de V. Bij beroepsmilitairen is het uitvoerbaar de mond in orde te brengen; later zijn zij zeker in orde te houden. Bij miliciens is dit niet het geval. Het Rijk kan onmogelijk in dien korten diensttijd al die monden in orde brengen. Daarom moeten wij bij de laatsten volstaan den man van zijn klachten af te helpen. Nu gebeurde dat vroeger dikwijls door extractie. Bij menschen die het een klein beetje konden doen, extraheerde men niet en deze lief men met voorloopige vullingen loopen. Dat is verkeerd, omdat dan door den diensttijd het gebit achteruit zou gaan en de man later zou kunnen zeggen: als ik niet in dienst was geweest had ik mijn kiezen behoorlijk laten vullen. Die grief moet voorkomen worden. Het Rijk kan in den diensttijd echter onmogelijk alle monden in orde laten brengen, maar de soldaat heeft het recht te eischen, dat zijn mond niet achteruitgaat door den dienst. Zoodra iemand met kiespijn komt, moet U hem behandelen op dezelfde wijze als dat in het burgerlijk leven zou gebeuren. Als dus iemand bij U komt, dit nooit eenige waarde hecht aan het behoud van zijn kiezen, dan zie ik geen bezwaar zoo'n kies te extraheeren. Van zuiver tandheelkundig standpunt is daar wel iets tegen te zeggen.

De heer Boelaars: Als er nu iemand komt die wel zorg eraan besteedt?

De heer Holthaus: Dan gaat U dien kies behoorlijk vullen b.v. met een amalgaamvulling; U maakt die geheel af. Dat is geen uitgebreide behandeling. U moet echter de poliklinische behandeling toepassen. Als U andere caviteiten ontdekt gaat U die niet direct vullen, maar U kunt den patiënt er wel op wijzen. Zijn er caviteiten bij die gevaarlijk zullen worden en die geen vier maanden mogen worden uitgesteld, dan gaat U die ook even behandelen. Het is niet de bedoeling dien mond te saneeren, maar te brengen in zulk een toestand, dat de man er niet op achteruit gaat. Het moet dus zoo zijn, dat de man niet kan zeggen: „door dien vervloekten dienst is mijn mond achteruitgegaan”. Dat is moeilijk anders regels te brengen, maar als practicus kunt U den weg wel vinden.

De Voorzitter: Als ik uit de school mag klappen, dan heeft de heer Boelaars zeker een zeer goede opvatting van zijn taak bij het behandelen van militairen. Misschien hebt U daarvan reeds bericht gekregen. Dus wel een bewijs, dat de tendenz van Uw werk meer naar den conserveerenden kant is en dat dit door den geneeskundigen dienst wordt geapprecieerd.

De heer Boelaars: Ja, dat komt omdat de miliciens vrij hooge eischen stellen. Men heeft gezegd, dat men tegemoet moet komen aan de klachten van de miliciens. Maar zij komen bij mij b.v. met klachten omtrent tandsteen. Moet ik dat nu wegnemen?

De heer Holthaus: Als het ernstig is wel.

De Voorzitter: Het is niet precies onder woorden te brengen en de grens scherp te trekken. Dat moeten wij overlaten aan de menschenkennis van de behandelende tandartsen. Dat gebeurt ook. Wanneer wij de gegevens vergelijken van de garnizoenen in ons land dan krijg ik den indruk, dat het gros van de collega's weet welke de goede opvatting is. U kunt echter niet vergen van de Geneeskundigen Dienst of van de Militaire Commissie, dat dit scherp wordt omschreven. Het zou wenschelijk zijn van ons standpunt als tandheelkundigen dat wij de beste hulp gaven die gevraagd wordt, maar U voelt de practische bezwaren. Deze kwestie is door den Minister beantwoord naar aanleiding der vragen die door den heer Ter Hall zijn gesteld. De Minister heeft zich met de opvatting die uit de instructie aan de tandartsen spreekt, volkomen kunnen vereenigen en heeft die onderschreven. Maar ik zeg, wij moeten een beetje vertrouwen, dat de opvatting van de tandartsen zelf daarin de wegwijzer is.

Er staan in de punten, door de militaire commissie aangegeven, een paar dingen die waarschijnlijk nog eens nader door de Commissie onder de oogen moeten worden gezien. Ik releveer dit hier even. Ik kon dat ook in de Commissie doen, maar het is toch wenschelijker het hier te doen. Er is gesproken over de wenschelijkheid van het aanstellen van beroepsmilitaire tandartsen en ook dat militaire tandartsen verbonden worden aan het bureau van den Inspecteur. Ik geloof, dat de practijk ons zal leeren, dat die oplossing niet de beste is. De beroepsmilitaire tandartsen zijn tandartsen die in militair verband zijn opgenomen; daartegen zullen practische bezwaren bestaan, bezwaren van bevordering e.d. Dat zijn interne militaire aangelegenheden, die maken, dat het zoeken van een juiste oplossing moeilijk maken. Er zal misschien een anderen weg moeten worden gekozen. Dat is een punt, dat de Militaire Commissie onder de oogen zal hebben te zien.

Ik kan zeggen, dat in den boezem van den Geneeskundigen Dienst is ingezien, dat de wijze waarop het op dit oogenblik gebeurt voor de groote garnizoenen en voor oorlogstijd niet de meest gewenschte methode is. Zij willen dan ook wel medewerken om te krijgen beroepstandartsen voor de militairen. Ik geloof, dat zij dien kant uit willen. Het is nog niet behandeld of het wenschelijk is hen gewoon gesalarieerde burgertandartsen te maken dan wel hen in militair verband op te nemen.

De heer Holthaus: M. de V. Ik wou de leden iets vragen. Wij hebben enkele moeilijke kwesties, o.a. de kwestie die de voorzitter aanroert. Dat hangt samen met de geheele leger-organisatie. Maar nu is er iets anders. Er zijn contracten afgesloten waarbij tandartsen zich verbinden een bepaald aantal uren in de week beschikbaar te stellen. Dat is voor kleine garnizoenen bezwaarlijk en wij weten daarvoor geen oplossing. Er is een achterdeurtje opengezet, n.l. behandeling per verrichting. Maar voor kleine garnizoenen is dat te kostbaar, terwijl aan den anderen kant één uur in de 14 dagen ook bezwaar heeft. Nu houdt de Commissie zich aanbevolen voor een oplossing. Wij zitten ermee verlegen. Misschien kan een van de leden een raad verschaffen; wij zullen dien heel dankbaar aanvaarden.

De Voorzitter: Dat is een heel moeilijk punt. Dat voelt de Geneeskundige Dienst ook. Bij kleine garnizoenen b.v. Gouda e.d. waar het aantal militairen niet hooger is dan 75 is het per verrichting heel best te doen, maar het zijn juist de garnizoenen die noch vleesch nog visch zijn b.v. van 130 man waar het zoo moeilijk wordt; laat men daar per verrichting betalen dan wordt het vrij duur en op andere wijze wordt het een beetje moeilijk in de behandeling. Ik voor mij persoonlijk heb altijd het meest practisch gevonden als ik in zoo'n geval verkeerde om niet een vast spreekuur te stellen, maar de menschen gewoon te laten komen op een tijd die hun en mij convenieerde; het honorarium wordt dan getaxeerd per zooveel uur per zooveel man.

De heer Holthaus: Met de samenwerking tusschen tandarts en plaatselijke chef gaat het best. Men kan contracteeren 1 uur per 14 dagen en men kan daarvoor in de plaats b.v. den patient 8 keer even laten komen.

De Voorzitter: Dat zal de Militaire Commissie in kleinen kring bespreken.

De heer Holthaus: Ik vraag den raad van tandartsen die zelf medewerken. Misschien dat iemand een oplossing weet.

De heer Bruske: De moeilijkheid zit in het continueeren van de behandeling. Maar zou het zoo bezwaarlijk zijn, dat i.p.v. een uur in de week tweemaal drie kwartier gelegenheid werd gegeven? Dan kan de behandeling gecontinueerd worden. Dat is dan een half uur meer, maar dat is een kwestie van geven en nemen.

De Voorzitter: Zoo gaat het ook gewoonlijk. Er zijn verschillende tandartsen, die tweemaal een half uur nemen.

De heer Holthaus: Maar er zijn ook kleinere fracties.

De Voorzitter: Het is ook mogelijk, dat in de toekomst het aantal kleinere garnizoenen vermindert. Er bestaat een neiging om meerdere grootere te maken.

Verlangt nog iemand het woord? Dan dank ik de Militaire Commissie voor haar jaarverslag en de verrichte werkzaamheden.

i. *Mededeelingen omtrent het Tijdschrift van Tandheelkunde.*

De heer Bruske: De eenige mededeeling, die ik kan doen is dat in ons college is besloten, dat vanwege de redactie mededeelingen zullen worden gedaan in het Tijdschrift en dat wij ons thans van mededeelingen zullen onthouden.

De Voorzitter: De hoofdredacteur van het Tijdschrift heeft het woord.

De heer Nord: M. de V. De hoofdredacteur is als zoodanig niet aanwezig, maar als hoofdbestuurder kan ik het woord van den heer Bruske onderstrepen. De Maatschappij heeft alleen te maken met den secretaris van de Commissie van beheer van het Tijdschrift. Dus de Maatschappij moet de mededeelingen hebben van den secretaris; deze is aanwezig n.l. collega Margadant. Het zal dus voortaan gewoonte zijn, dat na de jaarlijksche vergadering van het bestuur van het Tijdschrift de verschillende vereenigingen van den secretaris bericht krijgen van hetgeen daar is voorgevallen, vooral over de begrooting. Die vergadering heeft eenige weken geleden plaats gehad. Het bericht heeft den Maatschappij-secretaris niet bereikt. Dit zou de mededeelingen bevat hebben.

De Voorzitter: Ik zou dit punt toch gaarne willen aangrijpen voor het volgende. Ik zou gaarne willen, dat elk jaar dit punt weer op de agenda stond omdat het mij wenschelijk voorkomt dat elk jaar in de vergadering even de gelegenheid wordt gegeven iets te zeggen over het Tijdschrift van Tandheelkunde. Mij dunkt, dat kan niet anders dan goed zijn voor den bloei van het Tijdschrift. Misschien wordt er vanuit de vergadering een opmerking gemaakt waarmee de redactie haar voordeel kan doen. Op die wijze blijft er groote belangstelling bestaan voor de wijze waarop het Tijdschrift wordt geredigeerd. Daarom wensch ik, dat dit punt op de agenda zal staan, daargelaten de zuiver zakelijke kwesties, als de begrooting e.d. Maar wanneer de leden iets willen zeggen over de indeeling of de redactie van het Tijdschrift of over den geest die eruit straalt, moet daarvoor gelegenheid bestaan.

7. Voorstel van het Hoofdbestuur tot het benoemen van een Juridisch adviseur.

De Voorzitter: Ik heb met opzet hieraan geen schriftelijk praeadvies van het H. B. toegevoegd. U begrijpt dat dit voor den betrokken persoon een beetje onaangenaam of aangenaam kon zijn. Ik heb dus gedacht, dat het goed was wanneer ik mij bepaalde tot een mondelinge toelichting van dit voorstel van het H. B.

U voelt wel, dat de reden, die het H. B. heeft geleid om dit voorstel te doen gelegen is in het feit, dat de zich steeds meer en meer uitbreidende werkzaamheden van onze Maatschappij, zoowel in het H. B. als bij de leden van de verschillende commissies hebben doen ontstaan om waar noodig de voorlichting en het oordeel te hebben van een rechtsgeleerd raadsman. Het verdient de voorkeur, dat dit steeds dezelfde is, beter dan dat het nu eens deze dan weer gene is, dien men om raad vraagt; dat men iemand moet hebben die doorkneet raakt in tandheelkundige kwesties behoeft geen betoog. Onze tegenwoordige juridische adviseur is Mr. Nord Thomson. Die heeft reeds zijn sporen op dat gebied verdiend, zooals ik straks gelegenheid had op te merken. Zoowel de commissie B. O. U. T. als de commissie voor het ziekenfondswezen hebben groote steun van hem ondervonden. Wij hebben zijn ijver en zijn ambitie voor de zaak hoogelijk gewaardeerd en ook zij zijn van meening dat het 't beste is wanneer wij hem op die wijze aan ons verbinden. Wanneer wij telkens voor elk bijzonder geval een rechtsgeleerd raadsman in den arm moeten nemen zou dit financieel ook veel grootere offers van ons vragen. De salariering op de wijze van het H. B. heeft gedacht is voor beide partijen een aangename dan per verrichting, wat altijd moeilijk is: voor hem is het lastig rekenen en wij weten bij voorbaat waarmede wij eraf zijn.

Ik vraag dus naar aanleiding van dit punt de sanctie van de vergadering om officieel een juridisch adviseur in onze Maatschappij aan te stellen en daarvoor te benoemen Mr. Nord Thomson.

Verlangt iemand daarover het woord? Niemand? Het doet mij genoegen dat gij daarmee instemt en ik dank U daarvoor. Ik hoop, dat wij nog menigmaal van zijn adviezen zullen profiteeren en dat het zal zijn ten voordeele en ten bate van onze Maatschappij en van onze belangen. (Applaus)

8. Voorstel van de afdeling Amsterdam:

Het maatschappelijk jaar loope van 1 April tot en met 31 Maart. (Zie bijlage VII).

De Voorzitter: De afdeeling Amsterdam vroeg daarvoor statutenwijziging. Maar U voelt allen, dat voor die statutenwijziging de koninklijke goedkeuring noodig is, wat heel wat voeten in de aarde heeft. Waar het niet van zoo direct belang is meenden wij dat het beter was hiermede te wachten tot misschien nog andere wijzigingen noodig zijn, zoodat men dat in eens kon doen.

Hoewel het H. B. erkent dat de regeling theoretisch niet geheel juist is en de inzichten van Amsterdam wel juist zijn, kon het daarmee niet terstond meegaan en heeft het H. B. getracht een modus te vinden om de bezwaren te ondervangen n.l. zooals in het praeadvies staat: „door de jaarvergaderingen in het laatst van April uit te schrijven, waardoor de jaarverslagen toch ongeveer volledig kunnen zijn. Het meent, dat door medewerking der afdeelingen in dezen zin, statutenwijziging kan worden voorkomen”.

De heer Salomons: M. de V. Toen wij in het bestuur der A. T. V. het praeadvies hebben gelezen, zijn wij tot de overtuiging gekomen, dat het misschien wenschelijker was geen statutenwijziging aan te vragen. Wij hebben echter gemeend het volgende voorstel te moeten doen n.l. om in art. 11 waar gesproken wordt van de algemeene vergadering die zal plaats hebben in de derde week van Juni, te lezen „de laatste week van Juni”. In werkelijkheid is dit nu ook zoo. Maar wanneer dit in het reglement vaststaat kunnen de afdeelingen begin Mei hare vergaderingen houden en kunnen voorstellen worden behandeld en bijtijds ingestuurd. Het H. B. heeft dan van 15 Mei af gelegenheid die onder de oogen te zien en praeadvies uit te brengen.

De Voorzitter: Dat zou een oplossing zijn in den zin als in het slot van het praeadvies aangegeven waardoor de termijn van 8 weken wordt gesteld op 7 weken.

De heer Salomons: De termijn wordt op 15 Mei gesteld om voldoende gelegenheid te geven in begin Mei, dus na afloop van het boekjaar, een algemeene afdeelvingsvergadering te houden waar de leden eventueel gelegenheid zullen hebben voorstellen in te dienen, die op de algemeene vergadering moeten worden behandeld. Ik heb daarover indertijd officieus met den secretaris gesproken en hij meende, dat het mogelijk was een dergelijke regeling te treffen. De termijn van 15 Mei tot einde Juni is 7 weken. Ik geloof, dat in de practijk daarvan niet altijd gebruik zal worden gemaakt. Wordt de datum van indienen van voorstellen op 15 Mei gesteld dan is iedere afdeelvingssecretaris verplicht zich daaraan te houden.

De Voorzitter: Ik geloof, dat er geen bezwaar bestaat tegen hetgeen U zegt. Maar als wij bepalen, dat de algemeene vergadering altijd in de laatste week van Juni moet plaats hebben, moet daaraan toegevoegd worden, dat het H. B. daarop een uitzondering kan maken.

De heer Salomons: Dat is geen bezwaar. Als de afdelingen maar hun jaar kunnen afsluiten.

De heer Koldewijn: M. de V. Het is practisch onuitvoerbaar. In theorie is het goed. Maar wanneer 15 Mei de afdelingsvergaderingen worden gehouden, dan heb ik de voorstellen den volgenden dag niet in mijn bezit.

De heer Salomons: De voorstellen moeten worden ingediend voor 15 Mei, dus de voorstellen moeten uiterlijk 15 Mei bij den secretaris zijn. De vergadering kan voor dien datum worden gehouden. Het bestuur heeft dan de gelegenheid de zaak voor te bereiden.

De Voorzitter: 15 Mei is te laat.

De heer Koldewijn: De beschrijvingsbrief moet ook minstens 14 dagen van te voren bekend zijn.

De heer Salomons: In art. '2 staat dat de afdelingen voorstellen zes weken van te voren kunnen indienen. Dat zegt mijn voorstel ook. Op zijn vroegst kan de algemeene vergadering plaats hebben op 22 Juni en de laatst mogelijke is 30 Juni. Van den 15 Mei hebt U dus 37 dagen.

De heer Nord Thomson: Er moet altijd een H. B. vergadering liggen tusschen het inkomen van de voorstellen en het uitgaan van den beschrijvingsbrief; in dien tijd moet alles besproken worden en praeadviezen worden uitgebracht, die moeten worden klaar gemaakt en gedrukt; daarna gaat de beschrijvingsbrief uit. Het werk voor de afdelingsvergadering is veel geringer dan voor de algemeene vergadering van de Maatschappij, omdat iedere afdeling een kleiner deel van het werk heeft, dat alles samen komt bij de Maatschappij, die het groote werk doet. Het is dus goed, dat die vergadering de laatste week in Juni wordt gehouden. Juist de faciliteit, dat het H. B. de laatste week in Mei vergadert heeft zeer goed gewerkt. Er is b.v. een voorstel ingekomen van enkele leden van Amsterdam, dat anders niet had kunnen worden behandeld.

De heer Salomons: Dat was op tijd.

De heer Nord Thomson: Neen. Maar er kan iets belangrijks komen, dat behandeld moet worden. Het lijkt mij echter geen bezwaar, dat de afdelingen in het laatst van April vergaderen. Wat hindert het of de afdelingen vergaderen vier dagen voor het jaar om is? In die vier dagen zullen niet de voornaamste dingen gebeuren.

De Voorzitter: Elk jaar weer blijkt het dat de voorbereiding voor de algemeene vergadering niet zoo eenvoudig is. Het kost den secretaris hoofdbreken. Dat ligt daarin dat de secretarissen van de afdelingen en commissies veel te laat hun verslagen en voorstellen indienen. Dat maakt het werk moeilijk. Er gaat veel tijd verloren door heen en weer zenden, van Amsterdam naar Den Haag, van allerlei stukken. Die tijd is kort gemeten.

De heer Nord Thomson: M. de V. Mag ik even vertellen hoe het bij deze vergadering is gegaan. Deze beschrijvingsbrief is een overdruk uit het Tijdschrift. Dat is 10 Mei naar den drukker gegaan en U hebt hem begin Juni gekregen. Dus ook de tijd voor het drukken zit er tusschen. Men kan dit werk een particulieren drukker geven, maar dan kost het zooveel meer geld en anders, met een overdruk, kost het bijna niets, omdat het toch moet worden gezet voor het Tijdschrift. Als dus de voorstellen op 15 Mei binnenkomen, komt men niet op tijd klaar. De practische bezwaren tegen dit voorstel zijn dus overwegend.

De Voorzitter: Ik stel voor te wachten tot statutenwijziging noodig is en dit dan definitief af te doen. Met medewerking en geschiktheid van de secretarissen van de afdeling kunnen wij de zaak verder doen marcheeren.

Overeenkomstig het voorstel van den voorzitter wordt besloten.

De Voorzitter: Alvorens verder te gaan wil ik den heer Nord Thomson mededeelen, dat de vergadering sanctie heeft verleend aan het voorstel om hem tot juridisch adviseur van de Maatschappij te benoemen. Wij hopen, dat U lang in deze functie ons ter zijde moogt staan en dat Uw bekende geestdrift en ambitie voor de goede zaak zullen meehelpen de belangen van de maatschappij en de tandheelkunde in het algemeen te bevorderen.

Ik hoop, dat wij op dezelfde aangename manier mogen samenwerken als wij dit tot dusver hebben gedaan. (Applaus)

De heer Nord Thomson: Ik dank U voor Uw vriendelijke woorden en hoop, dat mijn werk zal bijdragen tot den groei en den bloei van de Maatschappij (Applaus)

9. *Voorstel van het Hoofdbestuur:*

De algemeene Vergadering van de Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde spreke als haar meening uit dat het niet wenschelijk is dat een lid der Maatschappij desgevraagd particulier eenig Overheidscollege van advies dient bij het beramen of tot standbrengen wijzigen of reorganiseeren van eenigen wettelijken maatregel of verordening of eenige instelling op het gebied van tandheelkundig onderwijs of tandhygiëne doch dat het wenschelijk is dat dat lid het college verwijze naar het Hoofdbestuur der Maatschappij of het Bestuur der desbetreffende afdeeling. Zie bijlage VIII.

De Voorzitter: Het is, zooals U zich misschien zult herinneren, het oude voorstel van de afdeeling Amsterdam, dat een weinig is gewijzigd door het H. B., een wijziging die toch wel van principieel belang is. In het éene geval wordt een bindende verplichting op de leden gelegd en in het andere geval een moreele. Het H. B., is met de afdeeling van meening dat individueele optreden onorganisatorisch is. Ik had bij het jaarverslag van de Commissie van schooltandklinieken gelegenheid erop te wijzen, dat het wenschelijk is dat autoriteiten worden verwezen naar een deskundige commissie en niet door ieder lid afzonderlijk worden voorgelicht op punten, die van ingrijpend belang kunnen zijn.

Het H. B. wenscht dus op deze wijze goed onder de aandacht van de leden te brengen wat in dit geval de organisatorische weg is en wat van de leden worden verwacht.

Mag ik aannemen, dat dit de instemming heeft van deze vergadering? Dan dank ik U en is dit aangenomen.

10. *Voorstel van het Hoofdbestuur.*

Het Reglement van het Bemiddelingsbureau voor Waarneming en assistentie in de practijk der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde wordt aldus gewijzigd:

art. 2 vervalle.

art. 6 laatste zin vervalle.

Zie bijlage IX.

De Voorzitter: Het voorstel wordt zonder discussie en zonder hoofdelijke stemming aldus aangenomen.

11. *Voorstel van de Afdeeling Amsterdam:*

De Algemeene Vergadering van de Maatschappij tot Bevordering

der Tandheelkunde besluite in beginsel tot het stichten van een fonds voor noodlijdende tandartsen, hunne weduwen en weezen.

Zie bijlage X.

De Voorzitter: Dit punt heeft in het H. B. aanleiding gegeven tot vrij uitvoerige gedachtenwisseling omdat er heel wat aan vast zat en de zaak van alle kanten goed moest worden bekeken alvorens dit definitief werd vastgesteld. Het H. B. zegt dan ook:

Het Hoofdbestuur staat principieel sympathiek tegenover dit voorstel. Het H. B. zou een fonds willen gesticht zien gevormd door vrijwillige bijdragen, legaten, subsidiën, enz. dus geen verplichte contributie door leden van de Maatschappij waaruit in bepaalde gevallen hetzij ten geschenke hetzij ter leen aan noodlijdende tandartsen of aan weduwen en weezen van tandartsen kan worden uitgekeerd. Er zal aldus niet meer voor elk individueel geval behoeven te worden rondgegaan bij de collega's, maar immer ten behoeve van het fonds. Indien de Algemeene Vergadering zich met dit voorstel kan vereenigen zal het Hoofdbestuur haar voorstellen een commissie te benoemen die deze materie ook in haar uitwerking en consequenties zal hebben onder de oogen te zien, te beoordeelen en te belichten. Het ligt niet in de bedoeling deze Commissie te binden aan lijnen die het Hoofdbestuur in dat praeadvies aangeeft; het stelde er slechts prijs op die lijnen te doen kennen, waar zij eenigszins afwijken van die, welke de voorstelster heeft getrokken.

Mag ik vragen, kan de Algemeene Vergadering zich vereenigen met het voorstel van Amsterdam? (Applaus)

Ik dank U.

Ik verheug mij, dat ik applaus hoor, want het voorstel, dat van Amsterdam is uitgegaan getuigd van een sympathieke mentaliteit en van een goeden geest ook tegenover de broeders in nood. Zooals ik zeg, heeft het H. B. dit voorstel gaarne ondersteund al meent het, dat de practische uitwerking iets anders moet wezen.

Kan de Vergadering zich ermee vereenigen, dat de benoeming van de commissie wordt overgelaten aan het H. B.? (Applaus)

Ik dank U zeer.

12. *Voorstel van de Afdeeling Amsterdam:*

De Algemeene Vergadering van de Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde spreke de wenschelijkheid uit, dat vergevorderde tandheelkundige studenten, meer dan tot dusverre, worden bekend gemaakt met vraagstukken als: optreden jegens patiënten onder verschillende omstandigheden, honorarium berekenen, intercollegiale verhoudingen enz.

Zij besluite dat het op den weg der Maatschappij ligt, om zoo noodig hiervoor zelf zorg te dragen. Zie bijlage XI.

De Voorzitter: U weet, dat dit voorstel al jaren op de agenda heeft gestaan. Het is dus niet van zoo recenten datum en misschien hebben de collega's in het afgelopen jaar erover gedacht. U zult gelezen hebben, dat het praeadvies van het H. B. in deze weer geheel gaat in de lijn van de afdeeling Amsterdam. Het is het volkomen eens met de wenschelijkheid dat de a.s. collega wordt georiënteerd op allerlei gebied. Het heeft ook met instemming de verschillende maatregelen begroet, die de afdeeling Amsterdam wenschelijk acht en heeft gemeend er zelfs nog enkele aan toe te voegen, zooals in de toelichting te lezen staat. Maar het H. B. meent, dat de oplossing vooral moet worden gezocht in Utrecht aan het Instituut en dat aan lectoren of andere autoriteiten medewerking moet worden gevraagd. Deze vraagstukken moeten worden behandeld door hen die zich beschikbaar stellen. Het moet een vak worden en het moet den vorm van een cursus krijgen. Er is gezegd, dat het wenschelijk is, dat het niet alleen gebeurd door collega's die kennis hebben van de toestanden in groote steden, maar dat ook collega's die bekend zijn met toestanden in kleine plaatsen of op het platteland, hun steun zouden kunnen doen hooren.

Wanneer de vergadering dus besluit dit voorstel aan te nemen zal het H. B. zeker in deze richting diligent blijven en nagaan of het wenschelijk is en noodig nog andere wegen te bewandelen om tot het genoemde doel te geraken.

Ik weet niet of het voorstel van Amsterdam nog aanleiding geeft tot bijzondere opmerkingen. Ik kan wel onderstellen, dat de heele vergadering het voorstel met sympathie begroet. Niets kan ons immers aangeneramer zijn dan wanneer onze a.s. collega's zoo goed mogelijk beslagen ten ijs komen, zoowel in technisch-wetenschappelijk als in ethisch opzicht. Vooral het laatste!

Het voorstel van Amsterdam wordt goedgekeurd.

De Voorzitter: Nu wij die voorstellen van Amsterdam hebben behandeld mag ik een woord van hulde brengen aan de activiteit van deze afdeeling, welke zij steeds heeft getoond. Er komen zoo vaak in het H. B. en in particuliere gesprekken opmerkingen, als: „we weten haast nooit wat wij op het programma van onze afdeelingsvergadering moeten zetten”. „Het is zoo moeilijk een agenda samen te stellen voor een vergadering”. Men zoekt en vindt blijkbaar niets. Men ziet echter, dat Amsterdam — dat de grootste afdeeling is, dat stem ik toe — leden heeft die bijzonder actief zijn en altijd iets heeft

waaraan aandacht wordt geschonken en dat de interesse van de leden opwekt. Ik zou toch de andere afdelingen willen opwekken: doe desgelijks, span U ook in iets te bedenken, dat werkelijk voor ons allen van belang kan zijn. En dan is het zoo goed, dat in die andere die meer omvatten de provincie, dus de kleinere plaatsen en het platteland, de toestanden van dit gedeelte onder de oogen worden gezien. Amsterdam uiteraard als grootste plaats, komt met zaken die de menschen wel interesseeren, die in groote steden practijk hebben. Maar ook de andere leden zullen kwesties kunnen ontdekken die van groot belang zijn om door ons te worden behandeld.

Ik zou dus zeggen, spiegelt U aan de afdeling Amsterdam, want ik heb altijd met groot genoegen gezien dat deze afdeling zoo actief werkt en telkens met nieuwe dingen komt. Zij geeft het H. B. wel wat veel werk en onze secretaris schudt zijn hoofd wel eens, maar wij zijn blij, dat wij aangespoord worden te werken, want het gebeurt in het belang van de Maatschappij en van de professie.

Daarvoor komt haar een hartelijk applaus toe. (Krachtig applaus)

13. *Voorstel van het Hoofdbestuur:*

De Algemeene Vergadering besluite in beginsel tot het organiseren van een Eerste Nationaal Congres voor Mond- en Tandhygiëne omstreeks Paschen 1922 te Amsterdam. Zie bijlage XII.

De Voorzitter: Waar verschillende artikelen in onze Statuten en Huishoudelijk Reglement ons als het ware de plicht opleggen deze materie onder de oogen te zien niet alleen, maar ook ter hand te nemen en practisch uit te voeren, heeft het H. B. gemeend, dat op dit oogenblik de tijd daarvoor rijp is en dat het wenschelijk zou zijn dit eerste congres voor mond- en tandhygiëne te doen houden. Het overstelpend succes van de tentoonstelling van mond- en tandhygiëne in Den Haag is daarvoor eigenlijk de naaste aanleiding geweest. Het succes, dat wij daar hebben kunnen boeken — niet alleen doordat zoovele autoriteiten zich ervoor interesseerden, niet alleen door het feit, dat Z. K. H. de Prins die tentoonstelling met zijn bezoek heeft willen vereeren en de Koningin-Moeder belangstelling getoond en zoovele autoriteiten van allerlei aard zich daar hebben vertoond en blijk hebben gegeven van hun belangstelling, maar ook het feit, dat het groote publiek zich in grooten getale daar heeft verzameld om kennis te nemen van wat er te zien — is voor mij een spoorslag geweest om iets te vinden waardoor ook wij tandartsen iets meer kunnen doen om in deze lijn wat te bereiken. Wij hebben in de laatste jaren in verschillende vergaderingen van onze zustervereeni-

gingen meermalen punten op de agenda gehad die handelen over kwesties betreffende mond- en tandhygiëne. Het is toch wel gebleken, dat er nog veel open vragen zijn van practischen en wetenschappelijken aard die nog oplossing noodig hebben, die vragen om een communis opinio. Het zou zoo wenschelijk zijn dat door de collega's te zamen eens werd overlegd en gesproken over die verschillende kwesties op een congres, dat daartoe apart werd georganiseerd. Onze bedoeling was niet om de sprekers op het congres te halen uitsluitend uit kringen van de tandheelkunde, maar ook corypheeën op ander gebied uit te noodigen hun licht daar te doen schijnen. Ik heb b.v. gedacht aan Prof. Grijns, die zijn intreedende in Wageningen heeft gehouden en daar een interessante voordracht heeft gehouden over vitaminen. Ik ken hem persoonlijk en ik weet, dat hij daarin buitengewoon veel heeft gewerkt. U weet, dat dit onderwerp ook van belang is voor ons. Ik heb ook gedacht aan het verband tusschen mond- en tandhygiëne en t.b.c., vooral bij kinderen, waarvoor men Prof. Scheltema zou kunnen vragen. Dat zijn corypheeën op ander gebied dan het onze, die ons met hun voorlichting van veel waarde en nut kunnen zijn.

Mag ik beginnen te vragen of de vergadering in principe kan instemmen met het voorstel van het H. B. om een eerste nationaal congres voor mond- en tandhygiëne te houden?

De heer Hamer: Komt hierbij ook de tijdsbepaling in behandeling?

De Voorzitter: Ik zal dat nog wel even aanroeren, maar ik wenschte eerst een uitspraak over het principe.

De heer Hamer: Is het Uw bedoeling een congres te houden met verschillende secties, of een groote algemeene vergadering?

De Voorzitter: Het was eigenlijk de bedoeling het congres, dat niet zoo uitgebreid behoeft te zijn, wel met secties te houden; maar niet een groot aantal secties. Ik dacht dat het moest zijn klein maar degelijk; het moet prima zijn. Maar wij moeten onze krachten zoowel op wetenschappelijk als organisatorisch gebied niet overschatten. Wij moeten oppassen, dat wij niet verder springen dan onze polsstok reikt. Maar wat wij doen, moeten wij goed doen.

De heer Hamer: Wilt U de secties gelijktijdig laten vergaderen?

De Voorzitter: Dat zijn kwesties van intern organisatie-belang, die door de Congres-Commissie onder de oogen moeten worden gezien.

De commissie, die ik zou willen benoemd zien, zou de organisatie van het congres in groote lijnen vaststellen. Het voor en tegen van verschillende dingen zou zij moeten overwegen en aan de hand van ervaring vroeger opgedaan verwacht ik van de Congres-Commissie, dat zij zou opstellen een schema van het te houden congres, dat zij zou benoemen verschillende kleinere commissies die de practische uitwerking van de details op zich nemen. Men kan niet op deze vergadering aangeven hoe het precies zal gebeuren. Dat gaat beter en petit comité.

De heer Hamer: Spreekt U van een congres of een groote algemeene vergadering waar mond- en tandhygiëne worden behandeld?

De Voorzitter: Ik bedoel een vergadering met secties. Er zijn zulke scherp gesplitste onderdeelen bij mond- en tandhygiëne: men heeft wetenschappelijke, sociale en andere vraagstukken. Die zijn zoo scherp gescheiden, dat ik geloof, dat het goed is die in verschillende secties onder te brengen, al zijn het niet veel.

De heer Hamer: U stelt alleen de vraag of dat congres zal worden gehouden, maar niet wanneer.

De Voorzitter: Juist.

In principe neem ik dus aan, dat de vergadering zich uitspreekt voor het houden van een dergelijk nationaal congres? (Applaus)

Wij hebben hierbij gezet, dat ons als meest geschikte plaats voor kwam Amsterdam. Daarover behoef ik niet uit te weiden. Wij allen kennen Amsterdam; maar niet alleen qua plaats is dit geschikt, maar ook voor de voorbereiding is A. geschikt omdat wij noodig hebben actieve menschen, en een vrij groot aantal menschen. Waar kunnen wij beter terecht dan in Amsterdam? Ik heb met den Voorzitter van Amsterdam gesproken en deze stemde dit toe en beloofde zijn volkomen medewerking. (Applaus)

Kunnen de leden zich dus ermee vereenigen, dat als plaats voor dit Congres gekozen worden de hoofdstad van ons land? (Applaus).

Wat de tijd betreft hebben wij in de H. B. vergadering gedacht aan Paschen 1922. De bedoeling was het iets vroeger te houden.

De heer Hamer: Het zal U bekend zijn, dat dit najaar een internat. tentoonstelling zal worden gehouden inzake algemeene hygiëne en, dat daarbij ook is een afdeling tandheelkunde. Nu is mij ter oore gekomen, dat de tentoonstelling, die in Den Haag is gehouden, ook daar zal worden gehouden. Als dat zoo is, dan is de tijd tusschen die tentoonstelling in September en met Paschen te kort.

Mij dunkt, dan is het meer geschikt dit congres een jaar uit te stellen. Men krijgt anders te veel.

De Voorzitter: Dat punt, dat U ter sprake brengt zou ik ook ter sprake hebben gebracht, want ik heb gisteravond daarover geconfereerd met collega's Salomons en Pitsch. Dat was echter in Momus. Wij hebben dit punt onder de oogen gezien. Inderdaad is mij bekend, dat er in het najaar een tentoonstelling voor algemeene hygiëne zal worden gehouden in Amsterdam. Het lag in mijn bedoeling aan de afdeling Amsterdam te verzoeken tijdens het congres, dat wij ons voorstellen te houden, in Amsterdam te organiseeren de groote tentoonstelling die uitgaat van de Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf. Maar ik heb mij ook werkelijk van te voren de vraag gesteld, wat het beste zou zijn te doen. Zouden wij nu tijdens die algemeene tentoonstelling ook onze tentoonstelling houden of zouden wij liever wachten tot den tijd van het Congres? U hebt die tentoonstelling van ons gezien en ik moet eerlijk zeggen, die tentoonstelling is zoo groot en uitgebreid en zoo belangrijk en had zoo de volle belangstelling van het groote publiek en van de autoriteiten, dat het eigenlijk jammer zou zijn wanneer die als onderdeel van een andere tentoonstelling zou worden gehouden. Ik weet, dat het enkele voordeelen zou hebben, maar ik ben bang, dat die tentoonstelling in het gedrang komt en dat de aandacht van het groote publiek en de autoriteiten te veel versnipperd wordt. Wanneer U mij persoonlijk vraagt zou ik liever hebben dat aan de commissie van de algemeene tentoonstelling zou worden te kennen gegeven, dat wij onmogelijk met onze tentoonstelling daar kunnen komen omdat wij zelf van plan zijn die op eigen houtje te organiseeren.

De heer H a m e r: Dat heeft weer vele bezwaren. Overal staat al gedrukt: afdeling tandheelkunde. Wanneer wij dan niet goed voor den dag komen, dan wordt gezegd: op elk gebied wordt iets gedaan terwijl de tandheelkunde ontbreekt. Dat heeft buitengewoon groote bezwaren.

De Voorzitter: Waarom heeft men er dit dan opgezet zonder ons te kennen?

De heer H a m e r: Dat kunnen wij niet uitmaken, maar wij zijn de dupe.

De Voorzitter: Ik heb ook al gelezen, dat dit erin stond, maar zij hebben dat geschreven zonder ons erin te kennen.

De heer Salomons: M. de V.! Die commissie van de Hygiënische Tentoonstelling is in het geheel niet verplicht zich tot ons te wenden voor mond- en tandhygiëne. Zij hebben op het programma een afdeling mond- en tandhygiëne geplaatst, zonder onze medewerking. Of wij zullen medewerken of niet zal de commissie koud laten, behalve dat zij weet, dat de tentoonstelling een aanwinst voor haar zal zijn. Maar ik ben overtuigd, dat al zullen wij ons niet verbinden die tentoonstelling daar te houden, toch een afdeling tandheelkunde er zal komen en ik vrees, dat ons figuur dan niet schitterend zal zijn. Maar er zijn practische grootere bezwaren. Want het is ons bekend, dat in denzelfden tijd het Groene Kruis een vergadering in Utrecht houdt en daar is de collectie van de Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf, die zal worden tentoongesteld om de leden van het Groene Kruis gunstig te stemmen voor een voorstel van het Gr. Kruis om dat alles op kosten van het Gr. Kruis over te brengen. Nu maken zij daar propaganda voor om hun voorstel in goede aarde te doen vallen.

Nu weet ik niet of het mogelijk zal zijn die data zoo te rangschikken dat het uitvoerbaar is de tentoonstelling op twee plaatsen te houden. Ik betwijfel of het Gr. Kruis, dat een groot lichaam is, zijn plannen zal willen veranderen voor een ander groot lichaam. Dus komen wij voor het bezwaar te staan wat wij zullen doen als het Gr. Kruis zijn datum niet kan verschuiven.

De Voorzitter: Ik heb ook den heer Frank uit Rotterdam gesproken die de ziel is van de tentoonstelling, die zich ontzaglijk veel moeite heeft gegeven met andere Rotterdammers voor het arrangeren en volledig maken. Hij meent ook dat het veel beter ware wanneer die tentoonstelling zelfstandig werd gehouden. Hij heeft mij ook gesproken over Utrecht n.l. om de tentoonstelling daar tusschen 20 en 27 October te houden. Wij kunnen wel bespreken wat wenschelijk is, maar de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen heeft te beslissen en het Groene Kruis ook, want de bedoeling is, dat het Groene Kruis die exploitatiekosten, die niet gering zijn, van de tentoonstelling op zich zal nemen. Met de zienswijze van het Groene Kruis zal dus rekening dienen te worden gehouden. Wij kunnen hoogstens een wenschelijkheid uitspreken, maar het zal niet gaan een besluit te neemen. Dan zouden wij beschikken over dingen waarover wij geen zeggingskracht hebben. Maar natuurlijk kunnen wij een wenschelijkheid uitspreken.

De heer Hamer: Evenzeer is het moeilijk te bepalen, dat het in Paschen 1922 zal worden gehouden. Die twee dingen behooren te zamen.

De Voorzitter: Dat congres staat en valt niet met die tentoonstelling. Ik zou de tentoonstelling beschouwd willen zien als iets dat annex is aan het congres, dus geen onderdeel, maar alleen iets dat tegelijkertijd wordt gehouden. Het zou alleen aardig wezen, ook tegenover de buitenwereld, wanneer tegelijkertijd in Amsterdam de groote tentoonstelling zou worden gehouden. Maar het zijn twee dingen die onafhankelijk van elkaar zijn.

De heer H a m e r: Ik zou toch het voorstel willen doen het congres een jaar uit te stellen.

De Voorzitter: Wij hebben de congres-commissie niet willen binden aan tijd. Wij hebben alleen gezegd, dat het meest geschikte tijdstip is om en nabij Paschen. Ik voel wel, dat wij een besluit kunnen nemen, maar als het puntje bij het paaltje komt kan de Congres-Commissie zeggen: het gaat niet om die reden. Wij kunnen de commissie dus moeilijk binden. Men heeft dien tijd alleen gekozen omdat de volgende zomer een ongeschikt tijdstip zou zijn wegens vacaties. In den winter gaat het misschien ook minder goed. Wij moeten de commissie de meest mogelijke vrijheid geven den tijd te bepalen. Ook de voorbereiding zal niet meevallen.

De heer R o e s t: M. de V. Zou het misschien overweging verdienen als plaats van het Congres een andere te kiezen. Die tentoonstelling van mond- en tandhygiëne wordt toch ingelascht in de algemeene hygiënische tentoonstelling. Daaraan zal men niet ontkomen. De heeren in Amsterdam zijn daarop gebrand en het is al met groote letters gedrukt.

De heer S a l o m o n s: Wat de hygiënische tentoonstelling doet, doet zij ongeacht onze medewerking.

De heer R o e s t: Dan zullen wij aannemen, dat zij een aparte afdeling maken en wij er ons niet mede bemoeien. Maar denkt U, dat wij drie maanden later succes zullen hebben met een speciaal tandheelkundige tentoonstelling? Ik wou daarom een andere plaats hebben en dan kunt U met de hygiënische tentoonstelling meedoen. De tijd is te kort. Wanneer de tandheelkundige tentoonstelling wordt ingelascht in de algemeene en men komt eenige maanden later weer met een speciale hygiënische tentoonstelling hebt U geen succes. Ik bedoel b.v. Utrecht. Die stad is uitstekend geschikt voor een congres.

De heer H o l t h a u s: Daar komt het Groene Kruis.

De heer Roest: Het is toevallig dat alles in Amsterdam samenloopt.

De Voorzitter: Laten wij niet veel woorden verspillen. Men kan een tentoonstelling houden tijdens de andere tentoonstelling of het congres. Men kan het afdeulingsbestuur van Amsterdam vragen zich in verbinding te stellen met de Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf en het Groene Kruis, die zeggingskracht hebben en die zullen doen wat in het belang en het doel van de tentoonstelling het beste is.

Wij als vergadering behoeven daarover niet te praten.

De heer Roest: Maar U wilt het toch combineeren? U acht dat toch in het belang der tentoonstelling dat beiden gelijktijdig worden gehouden. Het is niet noodig, maar als wij gelijktijdig een congres houden is het een prachtige reclame voor de tentoonstelling. Daarom zeg ik: ga naar een nieuwe plaats!

De heer Hamer: Men kan het even goed een jaar uitstellen en dan met dezelfde tentoonstelling komen.

De Voorzitter: Laat men dit onder elkaar uitmaken. In Utrecht gaat de vergadering in October door. Dan kunnen wij daar geen congres houden.

Wat de algemeene hygiënische tentoonstelling betreft, zou ik zeggen, laat het bestuur van Amsterdam daarover spreken met de Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf.

De heer Van de Veen: Waarschijnlijk is het U bekend, dat Paschen 1922 of 1923 een groot natuurkundig congres zal worden gehouden. Daar zullen alle medische onderafdeelingen vertegenwoordigd zijn. Zou het nu niet op den weg der Maatschappij liggen daarmee samenwerking te zoeken?

De Voorzitter: Ik geloof, dat wij op dit oogenblik verstandig doen niet anders dan de groote lijnen vast te leggen of wenschelijkheid van sommige dingen uit te spreken. Wij moeten vooral geen dingen besluiten of afspreken die misschien later onuitvoerbaar zullen blijken. Wij moeten de commissie de meest mogelijke vrijheid geven. Wanneer de commissie weet, dat zij kan rekenen op de sympathie van de Maatschappij en de leden, weet zij hoe zij het best kan handelen om te bereiken wat wij willen. Ik geloof, dat het 't best is ons daartoe te bepalen.

De congres-commissie zal aangewezen worden door het H.B. en wij zullen die commissie verzoeken met bekwamen spoed haar plannen uit te werken.

Kan de Vergadering zich daarmee vereenigen?

Aldus wordt besloten.

Dan is dit punt afgehandeld. Daar ik gaarne zou willen, dat wij ons vanmiddag uitsluitend zouden bepalen tot punt 15, zou ik nog enkele kleine punten van de agenda willen afhandelen, n.l.:

14. *Machtiging aan de Redactie van het Tandheelkundig Jaarboekje tot het afsluiten van nieuwe contracten.*

Deze machtiging wordt door de vergadering verleend.

Plaatsbepaling.

De Voorzitter: Zoudt U de plaatsbepaling voor de volgende Jaarvergadering aan het H.B. willen overlaten? Wil men misschien plaatsen noemen?

(Genoemd worden: Apeldoorn, Middelburg, Leeuwarden).

Als U daarin toestemt, zal het H.B. zijn gedachten daarover laten gaan en U daarvan mededeeling doen.

16. *Wat verder ter tafel zal worden gebracht.*

Mej. Dullemond: M. de V. De afdeling Zuid-Nederland heeft op de algemeene vergadering een voorstel aangenomen, dat bij de Maatschappij zou worden ingediend. Nu heb ik tot mijn verbazing gezien, dat het niet op den beschrijvingsbrief staat, maar heb gehoord, dat door ziekte van den secretaris het voorstel te laat is ingekomen. Maar dat de afdeling Zuid-Nederland met dit voorstel komt, vindt zijn oorzaak in het feit, dat ik verleden jaar ontgaan was van het voorstel-Overijssel: de vrouwelijke collega's wier echtgenooten ook lid der Maatschappij zijn betalen de halve contributie, was aangenomen. Te meer daar ik door samenloop van omstandigheden mij er niet tegen had kunnen verzetten.

Wat er verleden over gezegd is, heb ik niet kunnen nagaan omdat ik het stenografisch verslag niet heb kunnen lezen. Doch ik ben ervan overtuigd, dat indien een der vrouwelijke leden zich er openlijk tegen had verzet, en er de nadruk op gevestigd had, dat dit geen finantieele doch een principieele quaestie was, dat de vrouwen in de tandheel-

kunde gelukkig dezelfde rechten hebben als de mannen, dat ze bereid moeten zijn dezelfde verplichtingen op zich te nemen en dat ze die na moeten komen, dat ze dus in de eerste plaats de volle contributie hebben te betalen, want dat ze voor hun persoon lid zijn en niet als inwonend lid van het gezin, daar het hier een vakvereniging en geen sociëteit betreft, ik ben overtuigd, dat het voorstel-Overijssel dan *niet* aangenomen zou zijn. Reden waarom de afdeeling Zuid-Nederland Uwe vergadering dringend verzoekt haar te helpen zorgen, dat de vrouwen haar plicht doen.

De Voorzitter: Dat voorstel is inderdaad te laat gekomen en dus kunnen wij U niet de zienswijze van het H. B. geven.

Nu is dit een kwestie die men van 2 kanten kan bezien, niet alleen van de mannelijke en de vrouwelijke, maar ook als een van zeer ondergeschikt belang omdat het gaat over 5 paren in ons land. Maar men kan het ook als een belangrijke kwestie beschouwen; men kan er de heele vrouwenkwestie bijhalen en de gelijkstelling van man en vrouw en de gelijkwaardigheid als mensch.

Mej. Dullemond: Als de redactie van het voorstel-Overijssel gewijzigd wordt in dien geest, dat de vrouw de volle contributie betaalt en de man de helft heb ik geen bezwaar.

De heer Bruske: Er kan een fout in de redactie zijn, maar die is te verbeteren. Wanneer wij zeggen, dat wanneer een collega met een andere collega trouwt, zij samen de volle contributie betalen. Mej. Dullemond stelt de zaak eigenlijk verkeerd voor. De gelijkwaardigheid wordt immers gevonden als wij zeggen dat een gehuwd paar tandartsen één contributie betaalt. Dat is om het gezin niet te veel te belasten.

De Voorzitter: Ik geloof, dat die oplossing niet zoo kwaad is. Ik had gedacht de oplossing te vinden door te bepalen, dat de man die met een vrouwelijke collega trouwt de halve contributie betaalt. Maar misschien gaat er dan van de mannelijke helft protest uit. Ik vind die kwestie wel de moeite van het bespreken waard. Maar U weet, dat de afdeeling Overijssel het is geweest die dit heeft voorgesteld en de zaak daar in de afdeeling heeft besproken en haar verleden jaar hier ter tafel heeft gebracht, waarbij U helaas niet aanwezig waart. Was U wel aanwezig geweest dan zou het misschien anders gelooopen zijn. Het lot is vaak zoo, dat in de vergadering een dubbeltje valt op zijn kant welke niet gewenscht wordt. Maar op dit oogenblik kunnen wij de oplossing van de kwestie niet geven. Ik denk, dat mej.

Dullemond ermee accoord gaat wanneer wij dit verder in het H. B. als ingekomen stuk beschouwen en het daar onder de oogen zien en ons dan ook in verbinding stellen met Overijssel, dat zij van hun kant kunnen doen blijken van hun zienswijze.

Mej. Dullemond: Daarom is het jammer, dat het niet op de agenda staat.

De heer Koldewijn: Dat voorstel van Overijssel is verleden jaar bij interruptie in de vergadering gebracht en stond niet op den beschrijvingsbrief.

De heer Holthaus: Neen, het was behoorlijk aangekondigd.

De Voorzitter: Kan Mej. Dullemond er zich mee vereenigen, dat het H. B. zich in verbinding stelt met Overijssel?

Dan wordt aldus besloten.

De Voorzitter: Is er nog iemand, die iets in het midden wenschte te brengen in het belang van ons vak in het algemeen en van de Maatschappij in het bijzonder?

De heer Klinkhamer: Kunnen wij niet alvast beginnen met de bespreking van punt 15, want wij hebben nog eenigen tijd over.

De heer Nord: M. de V. Ik wou de vergadering even erop wijzen — ik hoop dat in het Tijdschrift ook meer uitvoerig te doen — dat er verschijnselen zijn in het tandheekkundig leven, die min of meer bedenkelijk worden n.l. het oprichten van tandheekkundige instituten of inrichtingen en hoe zij verder heeten, wat niet anders is dan een hoogst bedenkelijke wijze werken tegen lage tarieven; daar is op zichzelf niets tegen, maar wel, tegen het feit, dat daarmee een ongepaste reclame wordt gemaakt tegenover het grootte publiek. Naar ik tot mijn spijt heb gemerkt is dit dikwijls misleidende reclame. Waar dit het geval is en waar het blijkt, dat het navolging vindt, wil ik met grooten ernst waarschuwen dat als wij niet met kracht stelling nemen daartegen, wij in 10 jaar in een hopeloos moeras zitten waartegen wij niet veel kunnen doen en wat de professie niet ten goede zal komen. Ik zal er niet op ingaan omdat ik de gegevens die ik bezit niet bij mij heb, maar ik zou willen voorstellen een commissie te benoemen die zich zal hebben bezig te houden met tandheekkundige ethica en die de ongeschreven regelen, waarmee wij het tot nu toe

hebben kunnen doen, zal hebben vast te stellen, opdat in ieder geval het bij de leden van de tandheelkundige vereenigingen niet zal kunnen voorkomen, dat zij zich aan dergelijk wanbedrijf schuldig maken.

Wanneer de vergadering het dus in principe met mij eens is dat deze toestanden, die zich hier ontwikkelen, niet de juiste zijn, zou ik willen voorstellen die commissie in te stellen. Zij kan in de volgende algemeene vergadering met voorstellen komen en zij kan de zaak bespreken en rapport uitbrengen. Het is een zaak, die het H. B. als zoodanig kan behandelen, maar het is juist, dat die zaak afzonderlijk en met grooten nadruk onder de oogen wordt gezien.

De heer Bruske: M. de V. Inderdaad vinden de woorden van den heer Nord weerklink mij mij. Vooral de laatste dagen zijn mij berichten ter oore gekomen die wijzen op toenemende exploitatie van de tandheelkunde door middel van de bestaande ziekenfondsen.

Aan den anderen kant kan ik niet meegaan met den heer Nord, die meent, dat voor deze zaak een commissie voor ethica in het leven moet worden geroepen. Het is natuurlijk een zaak waarbij ethische principes zeer moeten worden in acht genomen, maar de praktische aard van de werkwijze van eenig lichaam, dat invloed moet uitoefenen op deze zaak is zoo, dat wij dit niet een ethische taak kunnen noemen. De Maatschappij zou eventueel een bepaalde commissie die bestaat en in deze richting werkt, kunnen opdragen stappen te doen om te verhinderen, dat de collega's hun medewerking verleenan aan deze ziekenfondsen, maar overigens zijn er geen ethische factoren in het spel, welke het noodig zouden maken een ethische commissie te benoemen. Als er een ethische commissie moet worden benoemd is het niet in dit verband, en moet dit niet zijn naar aanleiding van middenstandsziekenfondsen.

De heer Nord: M. de V. Ik geloof, dat de heer Bruske mij niet heeft begrepen of niet weet waar ik op doel. Wanneer ik hier gesproken heb, denk ik speciaal aan Den Haag; ik weet niet of in Amsterdam men een dergelijke inrichting rijk is. Maar het gaat om het feit, dat collega's op de meest inferieure wijze reclame maken door circulaires, advertenties, brieven e.d. waartegen wij niet aan de hand van eenig reglement direct stelling kunnen nemen. Nu is voor dit geval terstond een bepaling in het reglement te maken waar niemand iets tegen heeft. Maar er zitten meer kwesties aan vast. Waar dit het geval is, zou ik wenschen, dat een commissie dit bekeek en met een rapport ter vergadering kwam. Principieel is daar niet tegen.

De heer Bruske: U sprak van een commissie van ethica.

De heer Nord: U mag hem voor mij anders noemen!

De heer Bruske: Een commissie van ethica is een permanente commissie. Ik zou voor deze zaak liever een tijdelijke commissie zien en van haar rapport afhankelijk stellen of het een permanente commissie zal worden. Maar niet terstond een permanente commissie instellen.

De heer J. Sanders Ez.: M. de V. De aangelegenheid die de heer Nord ter sprake brengt komt mij zeer belangrijk voor. Maar wat aangaat het instellen van een commissie van ethica, of niet van ethica, daarin kan ik mij volkomen vereenigen met den heer Bruske. Beroeps-ethica is een heel fijn instrument, wat, naar het mij voorkomt, heel moeilijk bespeeld kan worden met behulp van vaste regelen, die door een commissie of een bestuur worden vastgesteld. Wanneer er nu bepaald feiten zijn, waartegen naar men meent moet worden opgekomen, komt het mij het best voor dat die feiten aan het H. B. worden meegedeeld en dat het H. B. overweegt of en zoo ja op welke wijze daartegen maatregelen moeten worden getroffen. Het H. B. kan die aangelegenheid commissoriaal maken of op andere wijze handelen, al naar het 't H. B. in dit gegeven geval voorkomt wenschelijk te zijn. Maar bij het aantal commissies, dat wij hebben ook die voor ethica te voegen, door hetzij voor een bepaalde categorie van gevallen, of voor het heel uitgebreide maar zeer teere gebied van de beroeps-ethica een commissie te benoemen, komt mij niet wenschelijk voor. Ik geloof, dat het beste is wanneer die aangelegenheid in handen van het H. B. werd gesteld en dat dit rijpelijk overweegt hoe gehandeld dient te worden. Ik hoop, dat de heer Nord zich hiermee kan vereenigen. Hij heeft voor zichzelf alle gelegenheid om in het H. B. zijn stem te doen hooren.

Ik zou dus voorstellen, dat deze vergadering althans-hieromtrent niet een besluit neemt, dat een commissie wordt benoemd.

De Voorzitter: Dat ben ik volkomen met U eens. Dit is niet de tijd en de plaats daarvoor. Het zou een kwestie zijn, die in elk geval à tête reposée door het H. B. besproken moet worden. Maar ik ben den heer Nord zeer dankbaar, dat hij de aandacht van de leden heeft gevestigd op deze woekerplant in den tuin van de tandheelkunde. De kwesties die de heer Nord heeft aangehaald zijn voor ons vak en voor het aanzien van ons vak van groot belang en wij kunnen dat niet negeeren met de doodoener, dat het wel zal

uitzielen. Wij hebben wel degelijk te maken met iets, waarop wij met open oogen attent moeten blijven, zoowel op de werking als op de naweeën daarvan.

Ik kan de vergadering dus zeggen, dat dit onderwerp een punt van bespreking zal uitmaken in de H. B. vergadering.

Ik heb ook al ter zijde van den hoofdredacteur van het Tijdschrift vernomen, dat in het Tijdschrift iets zal worden geschreven. Misschien dat er van den kant van de leden ook wel collega's zijn die de kijk op dit geval van hun standpunt uiteen willen zetten. Op die manier krijgen wij eenige voorlichting. Het H. B. zal er zijn voordeel mee doen en zal deze zaak in een van de volgende vergadering onder zijn aandacht nemen.

Kunnen de aanwezigen zich daarmee vereenigen? (Applaus)

Dan is daartoe besloten.

Ik schors thans de vergadering tot hedenmiddag.

(Wordt vervolgd).

VERKORTE NOTULEN VAN DE HOOFDBESTUURS-
VERGADERING GEHOUDEN TE AMSTERDAM,
OP ZATERDAG 29 OCTOBER 1921.

Aanwezig alle leden, benevens Mr. Nord Thomson.

De Voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

Agenda:

1. De notulen van de vorige vergadering worden gearresteerd.

1A. Ingekomen stukken.

a. schrijven van de afd. Zuid-Holland berichtend dat de splitsing van die afdeeling niet doorgaat. Voor kennisgeving aangenomen;

b. schrijven van de afd. Gelderland begeleidend een missive van den heer Wilmink c. s. over den onhoudbaren toestand in de tandheekkundige practijk in de plaatsen nabij de Duitsche grens door het trekken van de patiënten over den grens naar Duitsche tandartsen in verband met den lagen Duitschen wisselkoers en met verzoek te mogen vernemen wat naar de meening van het H. B. hieraan kan worden gedaan.

Het H. B. beseft volkomen de ernst van den toestand en zou alles willen doen om hierin verbetering te brengen. Na zeer uitvoerige discussies is men het er over eens dat het eenige wat momenteel gedaan kan worden is het zenden van een schrijven aan den Minister van Buitelandsche Zaken met verzoek om, bij de a.s. beperking van het grensverkeer geen uitzondering op die beperking te maken voor een beroep op de noodzakelijkheid van Duitsche tandheekkundige hulp. Voor andere gezichtspunten houdt het H. B. zich aanbevolen.

c. verzoek van de Afdeeling Amsterdam om subsidie voor de inzending op I. H. T. A. Na ampele bespreking wordt besloten om een subsidie van 50 % van het tekort, tot een maximum van f 250 te verleenen, voorzoover althans dit tekort is ontstaan door volgens het oordeel van het H. B. gemotiveerd gemaakte kosten.

Uitdrukkelijk wordt vastgelegd dat in den vervolge slechts de mogelijkheid van subsidies zal bestaan indien het H. B. *vooraf* in de onderneming en haar opzet is gekend.

d. een schrijven van de C. I. T. A. betreffende haar werkzaamheden, speciaal de vergadering van de F. D. I. in September j.l. te 's Gravenhage gehouden met specificatie der onkosten, bedragende voor de Maatschappij f 188.27.

De Voorzitter dankt de C. I. T. A. voor het verslag, dat voor kennisgeving wordt aangenomen.

Besloten wordt de vergaderingen van het H. B. in den vervolge om 5 uur te doen aanvangen.

2. Bespreking van gedenkteeken op het graf van Dr. van der Hoeven. Besloten wordt dit plan met bekwamen spoed uit te werken.

3. Bespreking van de verstrekking van gratis jaarboekjes aan John Tomes.

Besloten wordt dat uitsluitend aan die leden van die vereeniging die aan de Redactie van het Jaarboekje schriftelijk een exemplaar verzorgen een gratis exemplaar zal worden verstrekt.

4. Benoeming van een commissie tot het uitbrengen van een praeadvies aan het H. B. over een te stichten fonds voor weduwen en weezen van tandartsen en voor noodlijdende tandartsen. Benoemd worden de heeren Bruske, (voorzitter), Louis Frank en Loeb.

5. Oriëntering van de tandheelkundige studenten.

De heer Bruske wil een band gelegd zien tusschen de studenten van het laatste jaar en de Maatschappij b. v. door het creëren van adspirantleden. Besloten wordt tot leden van de commissie die dit plan en de reeds bestaande in deze materie zal hebben te onderzoeken en aan het H. B. daarover zal hebben te rapporteeren te benoemen de heeren J. Sanders Ezn., Switters, C. Stark en Loeb met het recht zich meerdere leden te assumeeren.

6. Benoeming congrescommissie. Benoemd worden de heeren de Groot (Voorzitter), Salomons en Koldewijn.

7. Bespreking contributie van met tandarts gehuwde vrouwelijke tandartsen.

Besloten wordt aan de alg. vergadering voor te stellen art. 17 in dien zin te wijzigen dat die vrouwelijke tandartsen ook de volle contributie betalen.

8. Bespreking van de tandheelkundige ethica. De bij punt 5 benoemde commissie zal ook deze materie onder de oogen zien.

9. Benoeming O. en E. commissie. De bestaande commissie heeft haar ontslag ingediend, dat op de meest eervolle wijze met dankbetuiging wordt verleend. Door de leden dier commissie wordt ver-

klaard dat zij in een nieuwe commissie geen zitting willen nemen. Zij achten hun standpunt in den breede en voldoende uiteengezet.

Benoemd worden alsnu tot leden van de O. en E. commissie de heeren Sanders, Visser, Witthaus, Helbach en Speckman. Deze commissie zal voor 1 Maart praeadvies hebben uit te brengen aan het H. B. over een onderwijsprogram voor de Maatschappij. Als onpartijdig Voorzitter dier commissie met adviseerende stem zal fungeeren de Voorzitter der Maatschappij de heer Van Hasselt.

10. Rondvraag. Een der leden spreekt over het dekken van technikers door artsen, leden van de Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunde en noemt eenige gevallen met namen. Aan de genoemde Maatschappij zal dienaangaande een schrijven worden gericht.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de Voorzitter de vergadering.
